

ADVANCED SUBSIDIARY GCE
GUJARATI
 Listening, Reading and Writing 1

F883

Candidates answer on the Question Paper

OCR Supplied Materials:

- Special sheet (inserted)
- CD

Other Materials Required:
 None

Wednesday 19 May 2010
Morning

Duration: 2 hours 30 minutes

Candidate Forename		Candidate Surname	
--------------------	--	-------------------	--

Centre Number						Candidate Number				
---------------	--	--	--	--	--	------------------	--	--	--	--

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Write your name clearly in capital letters, your Centre Number and Candidate Number in the boxes above.
- Use black ink.
- Read each question carefully and make sure that you know what you have to do before starting your answer.
- Answer **all** the questions.
- Do **not** write in the bar codes.
- Write your answer to each question in the space provided. Additional paper may be used if necessary but you must clearly show your Candidate Number, Centre Number and question number(s).

INFORMATION FOR CANDIDATES

- The number of marks is given in brackets [] at the end of each question or part question.
- The total number of marks for this paper is **160**.
- There are two sections in this paper:
SECTION A: 60 Marks Listening and Writing
SECTION B: 100 Marks Reading and Writing.
- Dictionaries are **not** allowed.
- This document consists of **24** pages. Any blank pages are indicated.

Section A: Listening and Writing

Recommended time for Section A: 1 hour

સવાલ ૧: શ્રવણબોધન

[૧૨ ગુણ]

કિશનનું ઘર

ચિંતનની વાત સાંભળો.

અ) નીચે આપેલાં વાક્યોના નંબર જે ખાના માટે સાચા હોય તેમાં લખો.

ક	ખ	ગ	ઘ
કિશન	પુષ્પો	બારણાં	તોરણો

- ૧ મૂલ્યવાન લાગતાં હતાં.
- ૨ આલેશાન મકાનમાં રહેતો હતો.
- ૩ ખંડને સુવાસિત કરતા હતા.
- ૪ નાના ઘરમાં રહેતો હતો.
- ૫ પર કોતરકામ કરેલું હતું.

[૪]

બ) સાચા જવાબ આગળ ખાનામાં ચિહ્ન (✓) કરો.

(ચ) ચિંતનના સુવાના ઓરડામાં . . .

ક મોતીના હાર લટકતા હતા.

ખ ઝુમ્મરો ઝગમગતાં હતાં.

ગ સુંવાળી જાજમ હતી.

(છ) ચિંતનને સુવા માટે ઘણી જગા મળતી કારણ કે ...

ક ખાટલો લંબગોળ હતો.

ખ ખાટલો ગોળ હતો.

ગ ખાટલો ચોરસ હતો.

(જ) ચિંતને કિશનને ઘેર ...

ક જાતજાતની વાનગીઓ ખાધી હતી.

ખ ખીચડી ખાધી હતી.

ગ ફળાહાર કર્યો હતો.

(ઝ) કિશન ...

ક ચિંતનનાં માતાની રસોઈ યાદ કરતો હતો.

ખ ચિંતનને પકવાન પીરસતો હતો.

ગ તેની દાઢ સાફ કરવા માગતો હતો.

(ટ) કિશન ચિંતનને ઘેર આવતો ત્યારે ...

ક તે પૈસાનું અભિમાન કરતો.

ખ તે ચિંતનને મદદ કરતો.

ગ તે ચિંતનના કુટુંબમાં ભળી જતો.

(6) આર્થિક રીતે કિશનનું કુટુંબ ...

ક ચિંતનના કુટુંબ જેવું જ છે.

ખ ખૂબ પૈસાદાર છે.

ગ ગરીબ છે.

(5) સભાખંડમાં સ્ત્રીઓ ...

ક ગણિત ભણવા આવતી.

ખ કપડાં બનાવતાં શીખતી.

ગ સીવેલાં કપડાં વેચતી.

(6) શિક્ષણ આપીને કિશનનું કુટુંબ ...

ક સમાજની સેવા કરે છે.

ખ વધારે પૈસા મેળવે છે.

ગ બહેનોને નોકરી આપે છે.

[૮]

સવાલ ૨: શ્રવણબોધન

કાપડનો ધંધો

અહેવાલ સાંભળો અને ખાનામાં આપેલા શબ્દોમાંથી સાચો શબ્દ ફકરામાં લખીને ખાલી જગ્યા પૂરો.

ચેતવણી: ખાલી જગ્યાઓ કરતાં વધારે શબ્દો આપેલાં છે. દરેક શબ્દ ફક્ત એક જ વખત વાપરો.

[૧૩ ગુણ]

અઠવાડિયું	ઊંચી	ટિકા	ભણતર	વર્ષ
અત્યારની	ઓળખતા	ઠપકાથી	મનાવવાથી	વ્યાપાર
ઈચ્છા	ખોટ	ધકેલ્યો	મેળવ્યું	શીખવતા
ઉપયોગ	ગુમાવ્યું	નકારશે	લાંચ	સહેલી
ઉપાડશે	જૂની	ફરવાનું	વધાર્યો	

સંજયના બાપૂજી કાપડનો (ક) કરતા હતા અને સંજય આ જવાબદારી (ખ) તેવી તેમની (ગ) હતી. પોતાના ધંધામાં આખું (ઘ)..... કામ કરવું એના કરતાં સોમથી શુક્ર સુધીની (ચ) જવાબદારીવાળી નોકરી સંજયને વધારે પસંદ હતી. (છ) પૂરું કર્યા પછી ઈન્ટરનેટનો (જ) કરીને તેણે નોકરી મેળવી. પણ તેની પેઢીએ મોટી (ઝ) ખાધી અને એના પરીણામે સંજયે કામ (ટ) તેના પિતાજીના (ઠ) તે ઘરના ધંધામાં રસ લેવા લાગ્યો. સંજયના પિતાજી અનુભવી હતા અને તેઓ ઘણા લોકોને (ડ) હતા. સંજય (ઢ) રીતે ધંધો કરવાનું શીખ્યો હતો. બંનેએ મળીને ધંધો (ણ)..... અને બીજાં શહેરોમાં દુકાનો ખોલી.

Task 3: Listening

DRINKS

Listen to the report and answer the following questions IN ENGLISH.

[15 marks]

- (a) Why are visitors first offered a glass of water in India?
 [1]
- (b) (i) When is this tradition not followed in Britain?
 [1]
- (ii) Why? [1]
- (c) Why is tea served in small cups in India?

 [2]
- (d) Why is it quite easy to buy soft drinks in India? Give **three** reasons.
- (i) [1]
- (ii) [1]
- (iii) [1]
- (e) Give **two** reasons why fresh fruit juices are popular in Africa?
- (i) [1]
- (ii) [1]
- (f) Why do British shoppers often buy juices in cartons and bottles?
 [1]

(g) Why are fruit juices better for people than fizzy drinks? Give **two** reasons.

(i) [1]

(ii) [1]

(h) Why do people drink bottled water in

(i) India? [1]

(ii) Britain? [1]

Task 4: Writing

Your friend who is going to visit Baroda has drafted an e-mail in English. He/she has asked you to put it into GUJARATI. You do not have to translate word for word but you should include all the information.

[10 marks for Communication + 10 marks for Quality of Language]

I am looking forward to seeing you when I come to Baroda next month.
I am worried about my weight so I have stopped drinking sugary drinks.
Can you tell me where we can get fresh juices in Baroda?
What fruit is in season there as I love fresh fruit milk shakes?
My doctor has advised me to drink only bottled water when I am there.

नमस्ते,

A large rectangular area with a black border, containing 25 horizontal dotted lines for writing.

स्नेहवंदन

Section A Total: 60 Marks

Section B: Reading and Writing

Recommended time for Section B: 1 hour 30 minutes

સવાલ પ: વાંચન

નીચે આપેલો વાર્તાલાપ વાંચી સવાલોના જવાબ લખો.

વ્યાયામ અને તંદુરસ્તી

અબ્દુલ: હું જાણું છું કે વ્યાયામ આપણા રોજના જીવનનો એક ભાગ હોવો જોઈએ અને નિયમિત વ્યાયામ કરવાથી આપણા શરીરને ઘણો ફાયદો થાય છે પણ વ્યાયામ માટે સમય ફાળવવો એ જ મારે માટે દુષ્કર કાર્ય છે. કામે સમયસર પહોંચવા માટે રોજ સવારે સાત વાગે ઘેરથી ગાડી લઈને નીકળી જાઉં અને આખો દિવસ કંપ્યુટર પર કામ કરીને રાત્રે છેક આઠ વાગે ઘરભેગો થાઉં. મેં સાયકલ તો રાખી છે પણ એ ચલાવવાનો સમય મળે તો ને?

રેહાના: નિશાળે જતી ત્યારે હું નિયમિત વ્યાયામ કરતી પણ હવે મને પણ કામને લીધે સમય મળતો નથી. વિરામનો સમય ફક્ત અડધા કલાકનો જ હોય છે. પણ હું રેલગાડી વાપરું એટલે રોજ રેલ્વે મથક સુધી ચાલતી જ જાઉં અને સાંજે પણ એમ જ ચાલીને આવું એટલે હંમેશનો કલાકનો વ્યાયામ થઈ જાય. રવિવારે સવારે હું મારા ફૂટરને ચલાવવા લઈ જાઉં તેથી મારે કસરત કરવા જિમમાં જવાની જરૂર રહેતી નથી.

પારસ: મને ખબર છે કે ચાલવાની કસરત શરીર માટે સારી છે એટલે રોજ બપોરના જમણના સમયે હું અડધો કલાક આજુબાજુ ચાલી આવું. સાંજે ઘેર જતાં પહેલાં મિત્રો સાથે તરણહોજમાં કલાકેક માટે તરવા જાઉં. કસરતની કસરત અને મિત્રોના સાથની મજા. પણ ઘેર આવીને પછી તો ટેલિવિઝન કે ઈન્ટરનેટ પર જ સમય પસાર કરું.

કાજલ: શરીર નીરોગી રાખવું હોય તો રોજનો વ્યાયામ આવશ્યક છે પણ વ્યાયામ માટે કંઈ મોંઘાદાટ વ્યાયામ કેન્દ્રોમાં જવાની જરૂર નથી. ઘણી બધી કસરતો તો ઘરમાં જ કરી શકાય તેવી હોય છે. હું ઘરની સાફસૂફી કરું, બાગકામ જાતે જ કરું એટલે મને જરૂરી કસરત આપમેળે મળી રહે છે.

જીગર: મારે તો નિશાળમાં જ વ્યાયામ કેન્દ્ર છે એટલે મને ખર્ચ થતો નથી પણ મને ત્યાં ક્રિકેટ - ટેનિસ જેવી રમતો રમવાનું વધારે ગમે છે. અને શનિરવિ મારો સાયકલ ચલાવવાનો શોખ પૂરો કરું. એટલું કરું એટલે મારો વ્યાયામ થઈ ગયો.

તમારું કામ સહેલું કરવા માટે ઉપરના વાર્તાલાપની નકલ 'ઈન્સર્ટ શીટ' પર આપી છે.

સવાલ પ (અ)

દરેક વાક્ય કોને લાગુ પડે છે? દસ યોગ્ય ખાનામાં ચિહ્ન (✓) મૂકો.

જો દસથી વધારે ચિહ્ન (✓) મૂકશો તો તમે ગુણ ગુમાવશો.

[૧૦ ગુણ]

દાખલા સિવાયના ફક્ત દસ ખાનામાં ચિહ્ન (✓) મૂકો.

સવાલ		અબ્દુલ	રેહાના	પારસ	કાજલ	જુગર
દાખલો	માને છે કે નિયમિત કસરત કરવાથી તંદુરસ્તી જળવાય છે.	✓			✓	
ક	દોસ્તો/સખીઓ સાથે કસરત કરીને આનંદ માણે છે.					
ખ	કસરત માટે વિરામના સમયનો ઉપયોગ કરે છે.					
ગ	સાયકલ ચલાવીને કસરત કરે છે.					
ઘ	કામની જવાબદારીને લીધે કસરત માટે સમય નથી મળતો.					
ચ	માને છે કે વ્યાયામ કેન્દ્રોમાં ઘણા પૈસા ભરવા પડે છે.					
છ	નિશાળમાં રમતગમતમાં ભાગ લે છે.					
જ	માને છે કે ઘરના સામાન્ય કામોમાંથી ઘણી કસરત મળી રહે છે.					
ઝ	કામે આવતાંજતાં થોડું ચાલી નાખે છે.					

સવાલ ૫ (બ)

નીચે આપેલા લેખનમાં ઉપરના લેખ પ્રમાણે યોગ્ય શબ્દ લખી ખાલી જગ્યા પૂરો.

[૧૦ ગુણ]

ઓફિસમાં	ખર્ચ	પૈસા	લાભ	સાધનો
કલાક	ઘરમાં	મેનેજર	વાતચીત	
કંટાળાજનક	જરૂરી	રમતગમત	વ્યસ્ત	
કામ	નામું	રેસ્ટોરાં	સભ્ય	

વ્યાયામ અને તંદુરસ્તી

તંદુરસ્ત રહેવા માટે કસરત (ક)..... છે એમ કહેવામાં કંઈ ખોટું નથી. પણ આજના (ખ)..... જીવનમાં એને માટે (ગ) ફાળવવાનું કામ ઘણું જ મુશ્કેલ છે. જેની પાસે સમય અને (ઘ) હોય એ લોકો કોઈ ને કોઈ જિમના (ચ) બની શકે અને ત્યાંના (છ) નિયમિત વાપરી શકે. જે લોકોને જિમમાં જવાનું પોસાતું નથી તેઓ (જ)..... જ થોડી કસરત કરી લે છે અથવા મેદાનમાં મિત્રો સાથે (ઝ) કરીને જરૂરી કસરત મેળવી લે છે. પણ જેઓ કસરત માટે ખાસ સમય ફાળવી શકતા નથી તેઓ ઘરનું (ટ)..... કરતાં કરતાં જ કસરતનો (ઠ) મેળવી શકે.

તમારું કામ સહેલું કરવા માટે ઉપરના વાર્તાલાપની નકલ 'ઈન્સર્ટ શીટ' પર આપી છે.

13
BLANK PAGE

PLEASE DO NOT WRITE ON THIS PAGE

સવાલ ૬: વાંચન

નીચે આપેલો લેખ વાંચી સવાલોના જવાબ ગુજરાતીમાં લખો. સવાલોના જવાબ બને ત્યાં સુધી તમારા પોતાના જ શબ્દોમાં / લેખમાંના લાંબાં કે આખાં વાક્યોની નકલ કર્યા વિના, લખો.

[૨૦ ગુણ માહિતી માટે + ૧૦ ગુણ ભાષાની ગુણવત્તા માટે]

નિશાળનો 'દાદો'

કેતનના પિતાજી બ્રિટનમાં કામઘંઘામાં અને પોતાના મકાનમાં સ્થાયી થયા એટલે કેતન અને તેનાં માતા પણ જામનગર છોડી પ્રેસ્ટનમાં આવીને વસ્યાં. કેતન ભારતમાં અંગ્રેજી ભણ્યો હતો તો પણ શરૂઆતમાં તેને પ્રેસ્ટનની નિશાળના વિદ્યાર્થીઓની બોલી પૂરી સમજાતી નહિ અને તેથી તે તેમની સાથે ભળી શકતો નહિ.

કેતન ભણવામાં હોશિયાર તો હતો જ એટલે તે વર્ગમાં મોખરે રહેતો અને નબળા વિદ્યાર્થીઓને તે હંમેશાં મદદ કરતો રહેતો. થોડા વખતમાં કેતન વિદ્યાર્થીઓમાં પ્રિય બની ગયો અને પીટર તેનો જીગરી દોસ્ત બન્યો. પીટરે એક દિવસ તેને ચેતવ્યો કે તેમના જ વર્ગના વિદ્યાર્થી ડેનિસને કોઈ દિવસ છેડવો નહિ. ડેનિસ નિશાળનો 'દાદો' હતો.

એક નવા શિક્ષકે એક દિવસ ડેનિસને વિજ્ઞાનનો પ્રશ્ન પૂછ્યો. વિજ્ઞાનનું પૂરતું જ્ઞાન હોય તો ડેનિસ ખરો જવાબ આપી શકે ને? શિક્ષકનો ઠપકો સાંભળીને ડેનિસનો ચહેરો ગુસ્સાથી લાલચોળ થઈ ગયો. શિક્ષકે ફરી સવાલ પૂછ્યો પણ ડેનિસના ડરને કારણે કેતન સિવાય કોઈ વિદ્યાર્થીએ હાથ ઊંચો જ ન કર્યો. સાચા જવાબ માટે કેતનને શિક્ષક પાસેથી શાબાશી મળી પણ વિરામ પછી વર્ગમાં પાછા આવીને કેતને જોયું તો તેની વિજ્ઞાનની બધી જ ચોપડીઓ પર રંગના લપેડા કરેલા હતા.

અને તે પછી તો ડેનિસનો ગુસ્સો કેતન પર ઊતરતો જ રહ્યો. નિશાળમાં સામે મળતો ત્યારે ડેનિસ તેને ધક્કો મારીને ચાલ્યો જતો. રમતગમતમાં ધરાર કેતનને ઈજા થાય તેવી રીતે રમતો. કેતન સામે થતો નહિ તેથી તે વધારે ધૂંધવાતો અને કેતનની વસ્તુઓ લઈને તોડીફોડી નાખતો. કોઈક પાસેથી કેતનના મોબાઈલ ફોનનો નંબર મેળવીને તે રોજ કેતનને ગાળોથી ભરેલા સંદેશાઓ મોકલતો. કેતનને શિક્ષકને ફરિયાદ કરવાનું મન થતું પણ પીટર તેને એમ કરતાં રોકતો અને તેને પોતાને પણ ડર હતો કે એમ કરવાથી વાત ક્યાંક વધારે બગડી જશે. ધીમે ધીમે કેતનને ડેનિસનો ડર લાગવા માંડ્યો. તે અભ્યાસમાં પણ પાછળ પડવા લાગ્યો.

એક દિવસ નિશાળના કેટલાક છોકરાઓ એક નાના છોકરાને હેરાન કરતા હતા અને તેજ વખતે કેતનને ત્યાંથી પસાર થવાનું બન્યું. કેતને તે નાનકાને મદદ કરી. તે દિવસથી ડેનિસ 'દાદો' મટીને કેતનનો મિત્ર બની ગયો કારણ કે જે છોકરાને કેતને બચાવ્યો તે ડેનિસનો જ નાનો ભાઈ હતો.

તમારું કામ સહેલું કરવા માટે ઉપરના વાર્તાલાપની નકલ 'ઈન્સર્ટ શીટ' પર આપી છે.

(ક) કેતન બ્રિટન આવ્યો તે પહેલાં તેના પિતાજીએ શું શું કરી રાખ્યું હતું?

(૧) [૧]

(૨) [૧]

(ખ) કેતન બ્રિટનની નિશાળમાં શા માટે એકલો પડી જતો?

.....
..... [૨]

(ગ) કયાં કારણોને લીધે કેતને બીજા વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી માન મેળવ્યું?

(૧) [૧]

(૨) [૧]

(ઘ) (૧) પીટરે કેતનને કઈ બાબતે સાવચેત રહેવાનું કહ્યું હતું?

..... [૧]

(૨) શા માટે?

..... [૧]

(ચ) વિજ્ઞાનના શિક્ષકે ફરીથી સવાલ પૂછ્યો ત્યારે વિદ્યાર્થીઓ જવાબ આપતાં શા માટે અચકાતા હતા?

..... [૧]

(છ) સાચો જવાબ આપવા માટે કેતનને શું લાભ થયો અને શું નુકસાન થયું?

(૧) લાભ..... [૧]

(૨) નુકસાન..... [૧]

(જ) ડેનિસ તરફથી કેતનને કઈ કઈ શારીરિક તકલીફ સહન કરવી પડતી?

(૧) [૧]

(૨) [૧]

(ઝ) ડેનિસ કેતનને બીજી કઈ કઈ રીતે હેરાન કરતો?

(૧) [૧]

(૨) [૧]

(ટ) કેતન શા માટે શિક્ષકને ફરિયાદ ન કરતો?

(૧) [૧]

(૨) [૧]

(ઠ) ડેનિસના વર્તનની કેતન પર કેવી અસર થઈ?

.....
..... [૨]

(ડ) ડેનિસનું વર્તન શા કારણે બદલી ગયું?

..... [૧]

તમારું કામ સહેલું કરવા માટે ઉપરના વાર્તાલાપની નકલ 'ઈન્સ્ટ શીટ' પર આપી છે.

17
BLANK PAGE

PLEASE DO NOT WRITE ON THIS PAGE

સવાલ ૭: વાંચન અને લેખન

નીચેનો લેખ વાંચો અને સવાલોના જવાબ ગુજરાતીમાં લખો. તમારે સવાલોના જવાબ લેખમાંના આખા વાક્યોની નકલ કર્યા વિના લખવા જોઈએ. લેખમાંના એક સાથેના ક્રમવાર પાંચ કે તેથી વધારે શબ્દોનો ઉપયોગ કરશો તો ગુણ ગુમાવશો. તમને ૨૦૦ થી ૩૦૦ શબ્દોનો ઉપયોગ કરવાની ભલામણ કરીએ છીએ.

ટેલિફોન અને મોબાઈલ ફોન

- ૧ મોટા ભાગના વિકસિત દેશોમાં દરેક ઘરમાં લેન્ડ લાઈન ટેલિફોન જોવા મળે છે પણ બીજા કેટલાક દેશોમાં ઘણા લોકોના ઘરોમાં ટેલિફોનની સગવડ હોતી નથી. ત્યાં લોકોને લેન્ડ ફોન વાપરવો હોય તો પડોશીને ત્યાં અગર તો ફોનની દુકાનમાં જવું પડે છે. પહેલાંની જેમ ટેલિફોન કરવાનું મોંઘું રહ્યું નથી કેમ કે ફોનની પેઢીઓ વચ્ચેની હરીફાઈને કારણે આપણને ઘણી સારી દરખાસ્તો મળે છે.
- ૨ લેસ્ટરના કુમાર પટેલ અત્યંત રોમાંચિત થઈને કહે છે, “મેં હમણાં દોરડા વગરનો ફોન ખરીદ્યો છે. ઘરમાં ગમે તે ખંડમાં સ્વતંત્ર રીતે હું એ વાપરી શકું છું. તેમ છતાં કોઈ ખાનગી વાત કરવી હોય તો હું દોરડાવાળો ફોન જ વાપરું. દોરડા વગરનો ફોન વાપરતી વખતે મારી અંગત વિગતો સુરક્ષિત જ રહેશે એમ હું વિશ્વાસથી કહી શકતો નથી.”
- ૩ લંડનના નરેન શાહ કહે છે, “મેં તો ફક્ત મોબાઈલ ફોન જ રાખ્યો છે કારણ કે ગમે ત્યારે અને ગમે ત્યાં તે વાપરી શકાય છે. મારા મોબાઈલ ફોનથી હું ફોટા પાડી શકું, લેખિત સંદેશા મોકલી શકું અને ઈન્ટરનેટ પણ વાપરી શકું છું. જો કે હું બરાબર જાણું છું કે તબિબી ક્ષેત્રે દર્દીઓની સારવાર માટે તો મોબાઈલ ફોનનો ઉપયોગ થાય છે પણ આતંકવાદીઓ આતંક ફેલાવવા પણ તેનો દુરુપયોગ કરે છે.”

સવાલ ૭.અ. સવાલનો જવાબ ઉપરના લેખને આધારે ગુજરાતીમાં લખો.

લેન્ડ લાઈન ટેલિફોન અને મોબાઈલ ફોનના વપરાશ વિશે ઉપરના લેખમાં જે વિગતો આપી છે તે તમારા શબ્દોમાં લખો.

[લેખ વિશેની સમજણ: ૧૦ ગુણ]

સવાલ ૭.બ. હવે તમારા અભિપ્રાયો આપો.

તમારા અભિપ્રાય પ્રમાણે મોબાઈલ ફોનના ફાયદા અને ગેરફાયદા શું છે?

[લેખ પ્રમાણેનો જવાબ: ૨૦ ગુણ]

[ભાષાની ગુણવત્તા: ૨૦ ગુણ]

Lined area for student response.

Section B Total: 100 Marks

BLANK PAGE

PLEASE DO NOT WRITE ON THIS PAGE

BLANK PAGE

PLEASE DO NOT WRITE ON THIS PAGE

PLEASE DO NOT WRITE ON THIS PAGE

Copyright Information

OCR is committed to seeking permission to reproduce all third-party content that it uses in its assessment materials. OCR has attempted to identify and contact all copyright holders whose work is used in this paper. To avoid the issue of disclosure of answer-related information to candidates, all copyright acknowledgements are reproduced in the OCR Copyright Acknowledgements Booklet. This is produced for each series of examinations, is given to all schools that receive assessment material and is freely available to download from our public website (www.ocr.org.uk) after the live examination series.

If OCR has unwittingly failed to correctly acknowledge or clear any third-party content in this assessment material, OCR will be happy to correct its mistake at the earliest possible opportunity.

For queries or further information please contact the Copyright Team, First Floor, 9 Hills Road, Cambridge CB2 1GE.

OCR is part of the Cambridge Assessment Group; Cambridge Assessment is the brand name of University of Cambridge Local Examinations Syndicate (UCLES), which is itself a department of the University of Cambridge.